

Πριν από 15 χρόνια, τον Μάιο του 1993, σχετικό άρθρο μου στην Ουτοπία, άρχιζε ως εξής: «Πέρασαν είκοσι πέντε χρόνια από το Μάη του 1968. Στους δρόμους του Παρισιού “οργωμένους από χιλιάδες λάστιχα” (Μαγιακόφσκι), δεν διαδηλώνουν σήμερα εργάτες και φοιτητές. Το εργατικό κίνημα περνάει μία μακρά περίοδο παρακμής. Αντίστοιχα, η γαλλική κοινωνία στρέφεται προς τα δεξιά και οι υστερικές κραυγές του Λεπέν βρίσκουν περισσότερα “ευήκοα ώττα”, απ’ ότι οι αναλύσεις ενός μαρξισμού που φαίνεται να ανήκει οριστικά στο παρελθόν». Σήμερα, εργάτες και φοιτητές διαδηλώνουν πάλι κατά καιρούς και όχι μόνο στους δρόμους του Παρισιού. Και όμως, η Γαλλία έχει πρόεδρο τον Σαρκοζύ! Ως προς τον Μαρξισμό: παρά την δειλή αναγέννηση, απέχει πολύ από το να γίνει «υλική δύναμη». Στη συνέχεια, με την προσοχή στραμμένη στο σήμερα, θα αναδημοσιεύσω και ορισμένα κομμάτια του άρθρου του 1993.

Τι ήταν λοιπόν ο Μάης του '68; Επανάσταση, εξέγερση, φευγαλέα πνοή μιας ανατρεπτικής Ουτοπίας; Για να απαντήσει κανείς σ’ αυτό το ερώτημα, πρέπει πρώτα να απαντήσει στο ακόλουθο: Ποιοι ήταν οι πρωτεργάτες του Μάη του '68; Η ξαφνική έκρηξη δεν προκλήθηκε από τους εργάτες του Παρισιού. Ο Μάης ξεκίνησε από τα Πανεπιστήμια. Ήταν ένα ξέσπασμα των φοιτητών και της προοδευτικής διανόησης, άρνηση των αλλοτριωτικών φαινομένων και της συνολικής κρίσης της γαλλικής κοινωνίας. Γενικότερα, των κοινωνιών του όψιμου καπιταλισμού. Πράγματι, εκείνη την περίοδο, η διαμαρτυρία και η εξέγερση δεν περιορίστηκε στη Γαλλία: η Ιταλία, η Γερμανία, οι ΗΠΑ, γνώρισαν, και αυτές, τον δικό τους «Μάη».

Τα κινήματα της περιόδου του 1968 πραγματοποιήθηκαν σε μια εποχή κρίσης του καπιταλισμού, αλλά και αισιόδοξης προοπτικής ως προς το μέλλον: Κινεζική Επανάσταση, νίκη του Βιετνάμ, Κούβα, «Σοσιαλιστικό στρατόπεδο» που εκτεινόταν στο ένα τρίτο του πλανήτη, Κομμουνιστικά κόμματα που διατηρούσαν ακόμα την ισχύ και την αίγλη τους στη Δυτική Ευρώπη. Η άρνηση της υπαρκτής πραγματικότητας και η αισιόδοξη προοπτική λειτούργησαν διαλεκτικά ως κινητήρια δύναμη των μαζών.

Ο Μάης ξεκίνησε από τα Πανεπιστήμια. Το πολύμορφο, και εν πολλοίς αυθόρμητο, κίνημα του Μάη έφερε στην επιφάνεια μια σειρά ιδέες και αιτήματα συνδεδεμένα με τις επαναστατικές παραδόσεις της Ευρώπης και θαμένα, τόσο από την αστική τάξη, όσο και από τα κόμματα της Αριστεράς. Κοινός παρονομαστής των ιδεών και των αιτημάτων του Μάη ήταν η άρνηση της βιομηχανικής κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας και της γενικευμένης αποξένωσης που την χαρακτηρίζει. Άρνηση κάθε εξουσίας: της κρατικής, της εκμετάλλευσης και των εξουσιαστικών σχέσεων στο χώρο της παραγωγής, των εξουσιαστικών σχέσεων στο σχολείο και στην οικογένεια, άρνηση της αρνητικής ηθικής και αποθέωση του έρωτα, των προσωπικών σχέσεων, της δημιουργικότητας και της θετικής αντίληψης για τη ζωή. Καταδίκη των πολέμων. Συνολικά, άρνηση της γενικευμένης αποξένωσης, της έλλειψης νοήματος στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Τέλος, άρνηση των γκέτο των σύγχρονων μεγαλουπόλεων και αναζήτηση τρόπων για αποκατάσταση του ομαλού μεταβολισμού του ανθρώπου με το «ανόργανο σώμα του», τη φύση. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι γύρω από το Παρίσι, και όχι μόνο, δημιουργήθηκαν οικολογικές κοινότητες και κοινότητες, που φυσικά σαρώθηκαν από τον ανταγωνισμό της βιομηχανοποιημένης γεωργίας.

Ποια ήταν λοιπόν τα σύμβολα της ανοιξιάτικης ενθουσιαστικής Ουτοπίας; Ο Τσε Γκεβάρα, ο Μαρξ, η Ρόζα, ο Τρότσκι. Πνευματικοί «ταγοί»: Ο Μαρξ, ο Μαρκούζε, οι ιδέες της Σχολής της Φραγκφούρτης γενικότερα, ο Σαρτρ, οι κλασικοί του Αναρχισμού. Απελευθερωτικά αιτήματα, καθολική άρνηση, επαναστατική έξαρση, ενθουσιασμός. Κίνημα χωρίς επεξεργασμένο πρόγραμμα και χωρίς οργάνωση. Το αυθόρμητο μπορούσε να μετατραπεί σε επανάσταση και να πραγματοποιήσει την Νέα Ουτοπία; Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι κοινωνία δεν ήταν μόνον οι φοιτητές και η διανόηση και η Γαλλία δεν ταυτιζόταν με το Παρίσι. Το ίδιο και για τις άλλες χώρες της Ευρώπης και τις ΗΠΑ.

Ποια ήταν, λοιπόν, η στάση και η συνεισφορά της εργατικής τάξης της Γαλλίας και του ΓΚΚ, για να περιοριστούμε σ' αυτή τη χώρα; Το ΓΚΚ αντέδρασε στην αρχή αρνητικά. Άλλαξε σύντομα τη θέση του, όταν άρχισε να κινείται η εργατική τάξη η οποία, με τη γενικευμένη απεργία, τις καταλήψεις των εργοστασίων, και τις μαζικές διαδηλώσεις, έδωσε άλλο βάρος στην εξέγερση. Και εδώ πρέπει να τεθεί το ερώτημα: Αν το ΓΚΚ δεν έβλεπε από την αρχή αρνητικά την εξέγερση, αν δεν ταλαντευόταν στη συνέχεια, θα μπορούσε η εξέγερση να έχει μετατραπεί σε επανάσταση; Το ΓΚΚ έχασε μια ιστορική ευκαιρία, ή μήπως η στάση του ήταν η μόνη ρεαλιστική μπροστά στις δυνάμεις της συντήρησης και τον συντριπτικό μηχανισμό του αστικού κράτους; Τα ερωτήματα αυτά δεν έχουν απαντηθεί και δεν παύουν να επανέρχονται στη συνείδηση, κυρίως αυτών που έζησαν τη σύντομη αυτή έκρηξη της ριζοσπαστικής και ρομαντικής Ουτοπίας. Απάντηση δεν υπάρχει. Ας μην ξεχνάμε όμως ότι η Γαλλία δεν είναι το Παρίσι, ούτε Παρίσι ήταν οι φοιτητές και η διανόηση του Καρτιέ Λατέν. Η εργατική τάξη βγήκε από τα εργοστάσια, κατέβηκε στους δρόμους και κατέλαβε τα εργοστάσια, αλλά και αυτή χωρίς ενιαία οργάνωση και προοπτική. Και προπαντός: Η συντηρητική γαλλική κοινωνία παρέμεινε σιωπηλή, ενώ ο ντε Γκωλ κύκλωσε ψύχραιμα με τα τανκς το Παρίσι, όταν είδε τον μεγάλο εχθρό –την εργατική τάξη– να κατεβαίνει στους δρόμους.

Τι έμεινε λοιπόν από τα οδοφράγματα, τις ανατρεπτικές ιδέες και τα επαναστατικά κηρύγματα; Το αστικό κράτος αντιμετώπισε ψύχραιμα την εξέγερση, με τα τανκς σε ετοιμότητα, περιμένοντας τον εκφυλισμό της. Η γαλλική Αριστερά αποδείχτηκε ανίκανη να θέσει ευρύτερους στόχους και να καθοδηγήσει τις μάζες. Η εργατική τάξη περιορίστηκε στις (αιώνιες!) οικονομικές διεκδικήσεις και επέστρεψε στα «εργοστάσια-κάτεργα» (Μαρξ). Τα Πανεπιστήμια «κανονικοποιήθηκαν» και πολλοί «κόκκινοι» διανοούμενοι μεταμορφώθηκαν από το ραβδάκι της Κίρκης στα γουρούνια που ονομάστηκαν «Νέοι Φιλόσοφοι».

Δεν έμεινε λοιπόν τίποτα από τον Παρισινό και γενικότερα Ευρωπαϊκό Μάη; Λάθος του Σαρκοζύ να θέλει να εξορκίσει ένα ανύπαρκτο φάντασμα; Ο Μάης ζει και αναπαράγεται μεταλλασσόμενος. Τα σύγχρονα κινήματα (εργατικό, οικολογικό, φοιτητικό, γυναικείο κ.λπ.) έχουν ενσωματώσει ιδέες του Μάη του '68. Και το απελευθερωτικό πνεύμα εκείνης της εποχής θα γονιμοποιεί στο μέλλον κινήματα που δεν θα αποβλέπουν μόνο στην αλλαγή των «παραγωγικών σχέσεων», αλλά στη συνολική επαναστατική αναδόμηση της κοινωνίας. Ο Μαρξ, ο Τσε, οι εξεγερμένοι του Παρισιού, της Ευρώπης και των ΗΠΑ, θα είναι σημεία αναφοράς των επερχόμενων ανατρεπτικών και επαναστατικών εκρήξεων.